

Regeringen
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)

Dnr S2023/03032

Yttrandet behandlar endast de delar av betänkandet där Skolverket bedömer att skolväsendet påverkas och som myndigheten har synpunkter på eller invändningar emot.

Sammanfattning

Skolverket konstaterar att utredningen har lämnat flera förslag i angelägna frågor och instämmer i vikten av en väl fungerande, kontinuerlig och likvärdig skolgång för barn och unga i samhällsvård. En god utbildningsbakgrund är en stark framgångsfaktor för vuxenlivet. En låg utbildningsnivå däremot ökar risken för ohälsa och utanförskap. Skolverket vill framhålla att skolväsendet bidrar i arbetet för barn och unga i samhällsvård med utgångspunkt i det som finns formulerat i skolväsendets styrdokument. De förslag som Skolverket avstyrker är främst författningsförslag (3 kap. 4 a §, 3 kap. 12k § och 2 kap 27 § skollagen) där myndigheten bedömer att reglering redan finns och att dubbelregleringar bör undvikas. Dubbelreglering kan leda till osäkerhet vid tillämpningen: exempelvis vilken av bestämmelserna i skollagen som ska tillämpas, vad de reglerar och hur dokumentation ska hanteras.

För att säkerställa att barn och unga i samhällsvård får den utbildning de har rätt till behöver huvudmannen och rektor känna till vilka barn och elever som är placerade i samhällsvård. Skolverket välkomnar därför förslaget om att socialnämnden ska underrätta ansvarig nämnd om behov av skolplats (10.5.1) snarast, men senast en vecka efter det att samhällsvård har inletts. Utifrån den informationen kan en dialog mellan socialnämnd och skola inledas, där rektor utifrån skolans styrdokument tar sitt ansvar för skolgången (se 10.5.2) och socialnämnden följer upp skolgången för eleven i samhällsvård. Den dialogen kan då tydligare ha fokus på utbildningen med exempelvis skolresultat och närvaro, utöver trivsel. Skolverket ser därför även positivt på förslaget (5.5.6) om en ny bestämmelse i skollagen 29 kap. 13 § tredje stycket för att stärka den dialogen.

Skolverket vill framhålla betydelsen av samverkan och samordning av insatser mellan skolan och andra verksamheter såsom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Skollagens skrivningar om elevhälsa har förtydligats 2023 och lyfter fram samverkan både internt på skolan och vid behov externt med hälso- och sjukvård samt socialtjänst.¹ Strukturer och rutiner för hur dialogen mellan skola och socialtjänst ska gå till behöver tas fram lokalt. Skolverket understryker betydelsen av adekvat stöd för samverkan.

4.4.5 Nationell struktur för uppföljning och analys

Skolverket har inga synpunkter på delen i förslaget som rör skolväsendet och som handlar om samkörning av register med relevant data. Skolverket rekommenderar att de föreslagna indikatorerna ses över så att de överensstämmer med resultatmått i den officiella statistiken om skolväsendet som Skolverket ansvarar för. Det finns flera resultatmått med olika definitioner, men ett förslag är att välja följande indikatorer:

-Andel elever som lämnar grundskolan med behörighet till gymnasieskolans nationella program

-Andel elever som lämnar gymnasieskolan med examen inom tre år.

5.5.6 Socialnämndens ansvar för att noga följa vården tydliggörs

Skolverket välkomnar en bredare uppföljning av skolgången för barn och elever i samhällsvård, med större fokus på utbildning och skolresultat. Myndigheten tillstyrker därför förslaget om en ny bestämmelse i 29 kap. 13 § tredje stycket skollagen. Skolverket vill dock påpeka att skrivningen i den nya bestämmelsen, *alla uppgifter som kan vara av betydelse*, lämnar stort tolkningsutrymme som behöver hanteras vid tillämpningen.

10.5.1 Socialnämnden ska underrätta ansvarig nämnd om behov av skolplats

Skolverket tillstyrker förslaget. Myndigheten ser positivt på förslaget som möjliggör för hemkommunen att ha ett övergripande ansvar för att se till att eleven fullgör sin skolgång och att det inte uppstår ett glapp i elevens utbildning. Skolverket vill betona att det är ytterst viktigt att rektorn informeras så snart som möjligt om behov av skolplats. Socialtjänsten bör medverka och ge stöd till ett aktivt skolval där eleven är delaktig. Därför ser Skolverket att ansvarig skolnämnd bör kontakta huvudmannen för skolplats. Skolhuvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen,

¹ 2 kap. 25 § skollagen (2010:800)

föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.²

Skolverket vill även framhålla att skollagens skrivningar om elevhälsa har förtydligats 2023 och lyfter fram samverkan både internt på skolan och vid behov externt med hälso- och sjukvård och socialtjänst.³ Sedan tidigare regleras också skolans samverkan med socialtjänsten i 29 kap. 13 § skollagen.

Skolverket har även flera nyligen reviderade eller publicerade stöd för skolans arbete inom området och samverkan mellan skola och socialtjänst. Exempel på stöd som tagits fram av Skolverket i samverkan med andra myndigheter:

- kontinuerlig skolgång för barn och unga i samhällsvård (Samordning socialtjänst och skola, (SAMS och SiSam)⁴
- tidiga och samordnade insatser för barn och unga för att ge stöd i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling (Tidiga och samordnade insatser för barn och unga, TSI)⁵, inkluderat samverkansformerna SIG (sociala insatsgrupper) och SSPF (samverkan skola, socialtjänst, polis och fritid)
- utbildning i traumamedveten omsorg (TMO)⁶, i samarbete med Rädda Barnen
- skolsociala team (SST), statsbidrag för skolsociala team⁷
- att styra och leda arbetet med kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar.⁸

10.5.2 Obligatorisk kunskapsbedömning av barn och unga i samhällsvård

Skolverket håller med utredningen om betydelsen av att tidigt uppmärksamma och följa upp skolsituationen för barn och unga i samhällsvård. Uppföljningen bör omfatta skolans arbete med lärande, utveckling och hälsa, inklusive åtgärder mot mobbning och annan kränkande behandling.

Skolverket avstyrker dock förslaget att skolan ska göra en särskild kunskapsbedömning för barn och unga i samband med att samhällsvård inleds, då skolplikt inträder och vid byte av skolenhet. Skolverket avstyrker även förslaget om uppdrag att ta fram allmänna råd och stödmaterial för en särskild kunskapsbedömning för de situationerna. Skolverket anser att det inte behövs ytterligare reglering i enlighet med författningsförslagen i 3 kap. 4 a § och 3 kap. 12 k § skollagen.

² 2 kap. 8 § skollagen

³ 2 kap. 25 § skollagen

⁴ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/obruten-skolgang-for-barn-och-unga-i-samhallsvard>

⁵ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/ge-extra-stod-till-elever/tidiga-och-samordnade-insatser-for-barn-och-unga>

⁶ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/tmo-utbildning-i-traumamedveten-omsorg>

⁷ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statsbidrag/statsbidrag-for-personalkostnader-for-skolsociala-team-2024>

⁸ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/organisera-for-fortsatta-studier-och-arbetsliv/kommunernas-aktivitetsansvar--for-ungdomar>

Förändringsförslagen i skollagen bedömer myndigheten redan är reglerade och att dubbelregleringar bör undvikas.

Myndigheteten vill framhålla att skolväsendet bidrar i arbetet för barn och unga i samhällsvård med utgångspunkt i det som finns formulerat i skolväsendets styrdokument och att dessa gäller alla barn och elever. Rektors och lärares ansvar för elevens kunskapsuppföljning beskrivs i skollagen⁹. Lärare, elevhälsan och övrig skolpersonal ska göra en bedömning av en elevs behov av extra anpassningar eller särskilt stöd med utgångspunkt i hur eleven utvecklas mot utbildningens mål.¹⁰ Det finns olika nationella bedömningsstöd, både öppna i olika ämnen och obligatoriska såsom nationella prov. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen och betygskriterierna eller kriterierna för bedömning av kunskaper i de ämnen som eleven får undervisning i.¹¹

Skolverket tillstyrker att rektor underrättas om att ett barn eller en elev placerats i samhällsvård, se 10.5.1, då detta tidigare inte reglerats och därför inte alltid genomförts. Utifrån den informationen kan rektor sedan utgå från nedanstående regleringar för att säkerställa skolgången för barn och unga i samhällsvård:

- Överlämning av uppgifter vid övergång mellan och inom skolformer¹²
- Stöd i form av extra anpassningar¹³
- Utredning (om behov av särskilt stöd)¹⁴
- Uppföljning (av garantin för tidiga stödinsatser)¹⁵.

Vid informationstillfället om skolplats kan även en dialog mellan socialtjänst och skola inledas, där rektor utifrån skolans styrdokument tar sitt ansvar för skolgången och socialnämnden följer upp skolgången för eleven i samhällsvård. Skolan behöver även få fortlöpande information för att kunna genomföra eventuella anpassningar. Skollagens skrivningar om elevhälsa har förtydligats 2023 och lyfter fram samverkan både internt på skolan och vid behov externt med hälso- och sjukvård samt socialtjänst.¹⁶ Skolverket har även flera nyligen reviderade eller publicerade stöd för skolans arbete inom området och samverkan med socialtjänsten (se ovan).

⁹ 10 kap. 12–13 §§ skollagen

¹⁰ Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2022:334) om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram

¹¹ 10 kap. 12§ och 15 kap. 20 § skollagen

¹² 3 kap. 12j § skollagen

¹³ 3 kap. 5 § skollagen

¹⁴ 3 kap. 7 § skollagen

¹⁵ 3 kap. 4 § skollagen

¹⁶ 2 kap. 25 § skollagen

10.5.3 Skyldighet för socialnämnden att underrätta rektor om behov av bedömning

Skolverket avstyrker förslaget eftersom det förutsätter särskild obligatorisk kunskapsbedömning av barn och unga i samhällsvård, vilket Skolverket avstyrker i enlighet med ovan.

Skolverket vill dock framhålla att det är ytterst viktigt att rektorn informeras så snart som möjligt om att ett barn eller en elev är placerad i samhällsvård och att rektorn därefter får fortlöpande information.

10.5.4 Hälsobesök för barn och unga i samhällsvård

Skolverket avstyrker förslaget, då detta redan är reglerat.

Skolans skyldighet att erbjuda varje elev hälsobesök regleras i 2 kap 27 § skollagen. Hälsobesökens hälsokontroller journalförs så den aktuella skolsköterskan kan kontrollera om elever som kommer till en ny skola har blivit erbjudna hälsobesök. Om hälsobesök inte genomförts vid den tidigare skolan kan det i så fall erbjudas vid den nya skolan.

I utredningens författningskommentarer beskrivs även:

Eftersom det inte finns andra hälsoundersökningar som helt kan sägas motsvara elevhälsans hälsobesök så innebär inte annan genomförd hälsoundersökning att behov av hälsoundersökning har tillgodosetts. (s 1103)

Skolverket vill lyfta fram att det inte regleras i skollagen hur hälsobesöken ska fördelas över årskurser och inte heller hälsobesökens innehåll. I praktiken kopplas ofta hälsokontrollerna i ett hälsobesök till ett så kallat hälsosamtal, vilka inte är reglerade och inte alltid genomförs av skolsköterska. Det kan till exempel vara kuratorn eller en mentor som genomför de samtalen. Journalföring sker därför främst bara av hälsokontrolldelen. Skolverket vill även lyfta fram att hälsobesök är ett erbjudande, vilket betyder att det inte genomförs om exempelvis vårdnadshavarna motsätter sig det.

I utredningens författningskommentarer beskrivs även att en bedömning av behov om extra hälsobesök ska föregå genomförandet. Om förslaget genomförs så behöver den bedömningen i så fall förtydligas: exempelvis vad gäller underlag, vem ska göra bedömningen och hur ska bedömningen dokumenteras.

12.1 Konsekvenser för barn och unga

Skolverket håller med utredningen om vikten av en väl fungerande, kontinuerlig och likvärdig skolgång för barn och unga i samhällsvård. Utredningen har redovisat de artiklar i barnkonventionen som har haft betydelse vid utredningens beskrivningar och överväganden. Skolverket saknar dock en beskrivning av konsekvenser för barn och unga med funktionsnedsättning utifrån konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (Funktionsrätts-

konventionen), då utredningen lyfter att en stor del av barn och unga i samhällsvård har en funktionsnedsättning. Till exempel kan artikel 24 lyftas om rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning och ett sammanhållet utbildningssystem utan diskriminering och på lika villkor. I 3 kap. 2 § andra stycket i skollagen, finns en särskild skyldighet för huvudmännen att se till att elever med funktionsnedsättning ges stöd som motverkar funktionsnedsättningens konsekvenser.

Skolverket ser också att förslaget om att tydliggöra socialnämndens ansvar att noga följa vården av barn och unga i samhällsvård kan innebära att fler personuppgifter om barns och elevers hälsa, utbildning, utveckling, beteende, sociala relationer samt utsatthet för våld behandlas. Det är något som medför risker för barns och elevers personliga integritet. Skolverket saknar en skrivning om detta i konsekvensbeskrivningen. Till exempel utifrån artikel 16 i Barnkonventionen om barnets rätt till personlig integritet och sekretess, vilket är viktigt för att främja barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa enligt artikel 24 samt utifrån artikel 31 i Funktionsrättskonventionen om insamling av statistik och information.

Skolverket håller med utredningen om vikten av att huvudman och rektor ska underrättas om en elev placeras i samhällsvård för att kunna säkerställa elevens skolgång utifrån gällande lagstiftning. Myndigheten anser att kombinationen av en tydligare reglering av informationsöverföring, utveckling av dialog mellan ansvariga nämnder för skola och socialtjänst samt samverkan och samordning av insatser mellan skolan och socialtjänsten samt hälso- och sjukvården ger ett ökat fokus för huvudmän och rektorer att utgå från vad som bedöms vara elevens bästa utifrån elevens förutsättning och behov. Eleven ska även ges möjlighet till delaktighet vid ett aktivt skolval. På så sätt ökar möjligheterna till en mer likvärdig skola för elever i samhällsvård och för övriga elever.

12.2.2 Ekonomiska konsekvenser för staten

Skolverket avstyrker förslaget om obligatorisk kunskapsbedömning av barn och unga i samhällsvård, då befintliga kunskapsbedömningar kan användas och är kända av lärarna. Detta medför inga ytterligare kostnader eller ytterligare dokumentation för skolan. Om förslaget beslutas så vill Skolverket framföra att omfattningen på arbetet är svår att bedöma i dagsläget, vilket gör kostnadsuppskattning svår att ta ställning till. Liknande arbeten brukar generellt innebära en högre kostnad gentemot det anslag på 1,1 mnkr som utredningen har föreslagit.

Om författningsändringen i 29 kap. 13 § skollagen beslutas ser Skolverket behov av implementeringsinsatser, vilket medför ökade kostnader för myndigheten.

På Skolverkets vägnar

Anna Westerholm
Vikarierande generaldirektör

Lydia Folke
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har även chefsjuristen Erik Janzon, avdelningschefen Tommy Lagergren, tillförordnade enhetschefen Maria Granander Andersson och undervisningsrådet Elisabeth Lindén deltagit.